

“การพัฒนาญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย : ทิศทางร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา”

บัญญัติ สุรการวิทย์*

คำนำ

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นเป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยเสียศูนย์การค้าต่อประเทศญี่ปุ่นมาเป็นเวลายาวนาน กล่าวคือประเทศญี่ปุ่นเป็นคู่เศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยไม่ว่าในด้านการค้าการลงทุน ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ความช่วยเหลือทางด้านการพัฒนาของรัฐบาลในรูปของเงินกู้เงินยืม ความร่วมมือทางวิชาการ ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าและความร่วมมือ ตลอดจนทั้งการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรมและบุคคล

อย่างไรก็ตาม ถ้าเราถามตัวเองว่า ภายใต้ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและยาวนานมานี้ เราได้รู้จักและเข้าใจญี่ปุ่นดีแล้วหรือ? คำตอบก็คงจะเป็นว่า เรารู้จักและเข้าใจบ้างพอสมควร แต่ยังไม่ลึกซึ้งรอบด้านอย่างเป็นระบบอย่างแท้จริง และก็มี การเข้าใจผิดบ้างเป็นครั้งคราวด้วย

การพัฒนาญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพเป็นสิ่งจำเป็นรีบด่วนประการหนึ่งของชาติในปัจจุบัน เพราะเรา

จะต้องทำความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่น ระบบและองค์กรต่างๆ ของญี่ปุ่น บริษัทธุรกิจญี่ปุ่น และคนญี่ปุ่นทุกระดับชั้น เพื่อที่จะใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบายและการวางแผนปฏิบัติเพื่อปรับโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับญี่ปุ่นที่เป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน และเพื่อช่วยส่งเสริมเพิ่มพูนความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศต่อไป

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ประเทศไทยควรส่งเสริมให้มีบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันการศึกษาที่รับผิดชอบทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลและทำการศึกษาวิจัยด้านญี่ปุ่นศึกษาอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และมีการติดตามสถานการณ์ความเคลื่อนไหวล่าสุดเกี่ยวกับญี่ปุ่น มีการวิเคราะห์ มีการประเมินสถานการณ์อย่างถูกต้อง และมีการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานที่เป็นประโยชน์ทั้งในด้านการพัฒนาความรู้ทางวิชาการและในทางภาคปฏิบัติอย่างกว้างขวาง และจริงจังมากขึ้นต่อไป

อย่างไรก็ตาม ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดทั้งทางด้านบุคลากร ทางด้านเงินทุน ทางด้านวัสดุ ทางด้านเครื่องมือ ทางด้านวิธีการ และสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เราไม่สามารถคาดหวังผลการพัฒนาขยายตัวอย่างมีคุณภาพได้อย่างรวดเร็ว

ดังนั้น การพัฒนาญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยจึงควรตระหนักถึงปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร และปัญหาการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำนวนจำกัดเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่สังคม โดยส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเท่าที่จะพึงสามารถกระทำได้

การประสานงานเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างบุคคล และองค์กร ตลอดจนสถาบันการศึกษาที่ทำการศึกษเกี่ยวกับญี่ปุ่นหรือมีความสนใจ และปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับญี่ปุ่น นับว่าเป็นประเด็นที่นำได้รับการกระตุ้นส่งเสริม

ให้มีมากขึ้นเพื่อช่วยทำให้คนไทยโดยส่วนรวมได้รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับญี่ปุ่นอย่างเป็นจริงและรอบด้าน และเพื่อยกระดับการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยให้ก้าวหน้า และลึกซึ้งทั้งในด้าน ปริมาณ และคุณภาพอย่างแท้จริง

ความหวังที่ว่านี้จะบรรลุผลเป็นจริงเป็นจัง ได้มากน้อยขนาดไหนนั้นคงจะขึ้นอยู่กับทิศทาง และท่าทีในการดำเนินงาน ตลอดจนความจริงจัง และจริงจังของผู้ที่เกี่ยวข้องในแวดวงญี่ปุ่นศึกษาเป็นสำคัญ

ปัญหาของพัฒนาการด้านญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย

ในขณะที่มีนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านไทยศึกษาโดยตรงและมีองค์กรที่ทำการวิจัยค้นคว้า และเก็บข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนทั้งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และการประสานงานทั้งในระดับบุคคลองค์กรเอกชน และหน่วยงานของรัฐบาลอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและอย่างมีทิศทางชัดเจน โดยได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านบุคลากร และทางการเงินอย่างพอเพียงจากหน่วยงานองค์กรเอกชนและของรัฐบาลนั้น ประเทศไทยเรามีนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านญี่ปุ่นศึกษาโดยตรงเพียงจำนวนน้อยและพัฒนาการด้านญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยก็ยังไม่ค่อยมีการประสานงานกันอย่างเป็นระบบ และยังไม่มีความชัดเจนเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตามในระยะเวลาสองสามปีที่ผ่านมา สภาพแวดล้อมของญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย มีแนวโน้มเปลี่ยนไปในทางที่เอื้ออำนวยต่อศักยภาพของการพัฒนาญี่ปุ่นศึกษาทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพมากขึ้น อย่างเช่นการจัดตั้งศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาขึ้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยได้รับการช่วยแบบให้เปล่าสำหรับการก่อสร้าง อาคารศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาที่รังสิต และความช่วยเหลือทางด้านอุปกรณ์ ตลอดจนทั้งหนังสือเกี่ยวกับญี่ปุ่นศึกษาจากรัฐบาลญี่ปุ่น มูลนิธิญี่ปุ่นและองค์กรต่าง ๆ จากญี่ปุ่นซึ่งเป็นการปูพื้นฐานสำหรับการพัฒนาขยายตัวอย่างกว้างขวางต่อไปในอนาคตได้เป็นอย่างดีนั้นก็เป็นตัวอย่างหนึ่ง แต่ในทางปฏิบัติแล้วศักยภาพของญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยยังขาดเงื่อนไขและมีปัญหาต่าง ๆ ที่จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขอีกมาก ซึ่งถ้าไม่มีการจัดการที่ถูกต้องและเหมาะสมแล้ว ศักยภาพดังกล่าวก็ยังคงเป็นเพียงศักยภาพอยู่เช่นเดิม

พัฒนาการด้านญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย มีประเด็นปัญหาที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบด้านดังต่อไปนี้

(1) ด้านบุคลากร

ในแง่บุคคลที่สนใจเกี่ยวกับญี่ปุ่นศึกษานั้นมีมากโดย มีทั้งนักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับประเทศญี่ปุ่น นักศึกษา ข้าราชการ นักธุรกิจ และประชาชนทั่วไปที่สนใจเป็นครั้งคราว

จากวารสาร “ไทย - ญี่ปุ่นศึกษา” ฉบับพิเศษเดือนมิถุนายน 2526 ซึ่งได้รวบรวมรายชื่อบุคคลที่สนใจด้านญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย โดยเน้นเฉพาะนักวิชาการ และผู้ปฏิบัติงานในสถาบัน, หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาล และองค์กรเอกชนจำนวนหนึ่งนั้น ปรากฏว่า มีผู้สนใจในญี่ปุ่นศึกษาอย่างค่อนข้างต่อเนื่อง ประมาณ 130 ท่านใน 28 สถาบัน เมื่อคำนึงถึงขอบเขตจำกัดทางด้านแหล่งข้อมูลข่าวสาร และวิธีการรวบรวมรายชื่อดังกล่าวแล้ว จำนวนตัวเลขที่ว่านั้นคงจะต่ำกว่าความเป็นจริงค่อนข้างมาก ทั้งนี้เพราะว่าไม่ได้ครอบคลุมถึงบุคคลในวงการธุรกิจเอกชนอย่างทั่วถึง และเมื่อสังเกตจากสถิติยอดขายวารสารด้านญี่ปุ่นศึกษา (ตะวัน และไทย-ญี่ปุ่นศึกษา) หนังสือที่เกี่ยวข้องกับญี่ปุ่น จำนวนคนที่เข้าร่วมการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับญี่ปุ่นศึกษา และจำนวนบุคคลที่ไปศึกษา ดูงานและทำวิจัยที่ประเทศญี่ปุ่นโดยทุนของรัฐบาลญี่ปุ่น และมูลนิธิญี่ปุ่นแล้ว เราก็พอจะคาดได้ว่า คงมีบุคคลที่สนใจด้านญี่ปุ่นศึกษาอย่างค่อนข้างต่อเนื่องเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 500 คน

ในกรณีของผู้เชี่ยวชาญด้านญี่ปุ่นศึกษาในระดับกว้างทั่วไป กล่าวคือ บุคคลที่มีการศึกษาค้นคว้าวิจัย และติดตามความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ และมีผลงานตีพิมพ์เผยแพร่ออกมาในรูปของการเขียนหรือแปลบทความหรือหนังสือนั้น จากการรวบรวม “บรรณนิ-

ทัศนสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับญี่ปุ่นที่เขียนและหรือพิมพ์ในประเทศไทย (พ.ศ. 2524-2526)” โดย ผ.ศ. สีดา สอนศรี ปรากฏว่าผู้เขียนหรือผู้แปลที่เป็นคนไทยอยู่ประมาณ 200 ท่าน ซึ่งในจำนวนนี้ผู้ที่มผลงานมากกว่า 1 ชิ้นไปจะมีเพียง 42 ท่าน และที่มีผลงาน 3 ชิ้นขึ้นไปจะมีเพียง 25 ท่าน เท่านั้นเอง ในระยะหลัง เนื่องจากมีผู้เคยไปศึกษาดูงานและวิจัยที่ญี่ปุ่นเดินทางกลับมา และทำงานในสถาบันการศึกษาและหน่วยงานของรัฐบาลเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นจึงเป็นที่คาดว่าผู้เชี่ยวชาญด้านญี่ปุ่นศึกษาในระดับกว้างทั่วไปและมีผลงานออกมาอย่างต่อเนื่องพอสมควร คงจะมีจำนวนประมาณ 50 ท่าน ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่ไม่ค่อยน้อยเลย อย่างไรก็ตาม ถ้าจะพูดว่าเป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านญี่ปุ่นศึกษาโดยตรง กล่าวคือ เป็นบุคคลที่สอนวิชาเกี่ยวกับญี่ปุ่นศึกษา และมีการทำวิจัยศึกษา ค้นคว้าติดตามสถานการณ์อยู่เสมอ และมีผลงานตีพิมพ์เผยแพร่อยู่เป็นประจำ และอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันแล้ว ก็คงจะมีเพียงไม่กี่ท่าน และแต่ละท่านก็สังกัดอยู่ตามสถาบันการศึกษาต่างๆ และค่อนข้างจะมีลักษณะที่เป็นเอกเทศซึ่งกันและกันอยู่มาก การแลกเปลี่ยนข้อมูล และข้อคิดเห็นในรูปของกลุ่มศึกษา การประชุมทางวิชาการ ในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ผลงานการศึกษา ค้นคว้า วิจัยของนักวิชาการด้านญี่ปุ่นศึกษาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาในแนวลึกและรอบด้าน ตลอดจนจนถึง

มีทิศทางที่ชัดเจนเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวมจึงไม่ค่อยจะสามารถกระทำได้

ปัจจุบัน นักวิชาการที่สนใจ และศึกษาวิจัยเรื่องญี่ปุ่นศึกษาได้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะว่าได้มีการตระหนักถึงความสำคัญของญี่ปุ่นศึกษาเพิ่มมากขึ้น และมีแหล่งเงินทุนสำหรับการศึกษาวิจัยในด้านนี้ด้วย อย่างไรก็ตาม ถ้าแหล่งเงินทุนสำหรับญี่ปุ่นศึกษาเป็นแหล่งทุนจากต่างประเทศ และบริหารโดยองค์กรจากต่างประเทศเสียส่วนใหญ่ และความสนใจของนักวิชาการไทยยังคงค่อนข้างจะขึ้นอยู่กับปัจจัยทางการเงินเป็นหลักแล้ว ผู้เชี่ยวชาญด้านญี่ปุ่นศึกษาแบบสมัครเล่น “สมัครเล่น” ก็คงจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัวด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าหากมีการคิดเล่นนโยบาย “แบ่งแยกแล้วปกครอง” มาใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาด้านญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยแล้ว จำนวนผู้เชี่ยวชาญด้านญี่ปุ่นศึกษาที่เป็นอยู่ในขณะนี้ และที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตก็อาจจะเป็นเพียงภาพลวงตา และแนวทางการพัฒนาแบบประสานความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่อยู่ในแวดวงญี่ปุ่นศึกษาก็คงจะมีอุปสรรคขัดขวางอยู่มาก

อนึ่ง ความแตกต่างที่มีปรากฏในวงการญี่ปุ่นศึกษา และผู้สนใจด้านญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยนั้นก็เป็นที่ปัญหาที่ควรปรับปรุงแก้ไขตัวอย่างเช่น ในหมู่นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาที่สนใจ และกำลังศึกษาวิจัยในด้าน

ญี่ปุ่นศึกษานี้ นอกจากจะแบ่งตามสาขาวิชาที่ชำนาญพิเศษแล้ว ยังสามารถ แบ่งตามภูมิหลังของการศึกษาได้อีก เช่น นักวิชาการที่ได้รับการศึกษาจากประเทศญี่ปุ่นโดยตรง นักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับญี่ปุ่นจากสถาบันการศึกษาภายในประเทศ และนักวิชาการที่มีประสบการณ์การศึกษาจากหลายประเทศ นอกจากนี้ นักวิชาการที่ประจำอยู่ตามหน่วยงานและองค์กรของรัฐบาลก็เพิ่มมากขึ้นในระยะสองสามปีที่ผ่านมา ดังนั้น การประสานความแตกต่างในด้านความสนใจพิเศษ ระดับการเรียนรู้และความเข้าใจทางด้านภาษา ตลอดจนทั้งเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการศึกษาจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยาก และต้องใช้ความพยายามอดทนอย่างมากพอสมควร โอกาสที่จะเกิดความแตกแยกกระห่างกันนั้นก็มีมากถ้าหากว่าไม่มีการทำความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างแท้จริง ดังนั้นการมีเป้าหมายร่วมกันทั้งในระยะสั้นและระยะยาวอย่างชัดเจน ในลักษณะที่ประสานผลประโยชน์ส่วนตัวให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ส่วนรวม การยอมรับและเกื้อกูลเสริมสร้างการพัฒนาของซึ่งกันและกันจึงเป็นแนวทางที่ควรได้รับการส่งเสริมให้มีผลในทางปฏิบัติโดยแท้จริง

(2) ด้านองค์กร

ปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาเกือบทั้งหมดในประเทศไทย มีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับญี่ปุ่น แต่จำนวนวิชา ขอบเขต

เนื้อหา และลักษณะการเรียนการสอนยังคงมีความแตกต่างกันอยู่มาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิถีการพัฒนาของแต่ละสถาบัน และจำนวนบุคลากร ตลอดจนทั้งนโยบายการบริหารของสถาบันด้วย

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีประวัติการพัฒนามายาวนานจึงเป็นสถาบันที่เน้นด้านญี่ปุ่นศึกษา และมีบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านญี่ปุ่นศึกษาอยู่มากกว่ามหาวิทยาลัยอื่น ๆ โดยเฉพาะในสาขารัฐศาสตร์ สาขาประวัติศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์ และทางด้านสาขาภาษาญี่ปุ่น (สำหรับสาขาภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์นั้นก็ได้รับการส่งเสริมและมีการพัฒนาเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา) และด้วยเหตุนี้เอง จุฬาฯและธรรมศาสตร์ จึงมีสถาบันที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับญี่ปุ่นและมีกิจกรรมด้านญี่ปุ่นศึกษาโดยตรงโดยเฉพาะ นอกเหนือไปจากกิจกรรมที่จัดทำโดยคณะต่าง ๆ ของทั้งสองมหาวิทยาลัยดังกล่าว

สถาบันเอเชียศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้บุกเบิกในด้าน *Area Study* นั้น มีกิจกรรมทางด้านญี่ปุ่นศึกษาทั้งในด้านงานวิจัย การสัมมนาฝึกอบรม และการตีพิมพ์หนังสือทางวิชาการอย่างหลากหลาย และหลังจากที่ได้มีการโยกย้าย “โครงการไทย-ญี่ปุ่นศึกษา” จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในปี 2519 มาสังกัดเป็นโครงการหนึ่งของสถาบัน

เอเชียศึกษา กิจกรรมด้านญี่ปุ่นศึกษาก็ได้รับการพัฒนาขยายตัวมาจนถึงปัจจุบัน

ส่วนทางธรรมศาสตร์นั้น ก็มีคณาจารย์ที่เคยไปศึกษาวิจัยและดูงานที่ญี่ปุ่นในด้านสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์อยู่เป็นจำนวนมาก และผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยก็มีแผนนโยบายสนับสนุนการพัฒนาทางด้าน Area study อยู่ด้วย ดังนั้นคณาจารย์กลุ่มหนึ่งซึ่งตระหนักถึงความสำคัญและบทบาทในอนาคตของญี่ปุ่นที่จะมีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของไทย จึงได้ตั้งกลุ่มศึกษาเกี่ยวกับญี่ปุ่นขึ้นอย่างไม่เป็นทางการภายในมหาวิทยาลัย และมีคณะกรรมการโครงการจัดตั้งศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาภายในมหาวิทยาลัยในปี 2523 ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาได้รับการจัดตั้งเป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดสำนักอธิการบดี ในปี 2524 และได้ขยายกิจกรรมทางด้านญี่ปุ่นศึกษาเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ต่อมาในปี 2525 จึงได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น สถาบันญี่ปุ่นศึกษาเพื่อที่จะยกระดับฐานะองค์กรและรองรับความสนใจด้านญี่ปุ่นศึกษา ซึ่งมีเพิ่มมากขึ้นจากทั้งภายในและภายนอก และได้ทำโครงการเสนอขออนุมัติการจัดตั้งอย่างเป็นทางการจากรัฐบาล แต่คณะกรรมการปฏิรูประบอบราชการของรัฐบาลไม่เห็นด้วยกับการจัดตั้งสถาบันการศึกษาเฉพาะประเทศญี่ปุ่น และได้เสนอแนะให้เป็นสถาบันการศึกษาด้าน Area study ที่มีลักษณะครอบคลุมพื้นที่ศึกษากว้างขวางมากขึ้น ดังนั้นคณะกรรมการของสถาบันญี่ปุ่นศึกษาจึง

จำเป็นต้องเปลี่ยนชื่อโครงการเป็นสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา เพื่อที่จะได้รับคำอนุมัติยินยอมจากคณะกรรมการปฏิรูปฯ อย่างเป็นทางการโดยรวดเร็ว เพราะรัฐบาลญี่ปุ่นได้อนุมัติในหลักการที่จะให้ความช่วยเหลือในการจัดสร้างอาคารสถาบันญี่ปุ่นศึกษาแล้วในเดือนพฤษภาคม 2526 โดยมีการแลกเปลี่ยนบันทึกข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับญี่ปุ่นในวันที่ 8 ธันวาคม 2526 การขยายขอบเขตกิจกรรมจากญี่ปุ่นศึกษาเป็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นการวางแผนเตรียมการสำหรับการจัดตั้งศูนย์เงินและศูนย์กลางการศึกษาขั้นต่อไปในอนาคต และได้ตระหนักถึงการแบ่งงานการศึกษามุ่งเน้นเฉพาะด้านโดยพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ไปซ้ำซ้อนกับสถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ซึ่งกำลังจะขอจัดตั้งเป็นสถาบันอย่างเป็นทางการจากรัฐบาล ในขณะนั้น) อย่างมากมายเกินไปด้วย ในที่สุด ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติการจัดตั้งสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาของธรรมศาสตร์ในวันที่ 20 ธันวาคม 2526 และมีประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษา ในวันที่ 1 เมษายน 2527

ดังนั้น สถาบันญี่ปุ่นศึกษาจึงกลายเป็นโครงการญี่ปุ่นศึกษา หรือ ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา และเป็นโครงการหลักในสังกัดสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

นอกเหนือไปจากสถาบันการศึกษา เช่น จุฬาฯ และธรรมศาสตร์แล้ว หน่วยงานองค์กร

อื่นที่มีกิจกรรมด้านญี่ปุ่นศึกษาอยู่ และค่อนข้างมีความสำคัญมาก คือ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ซึ่งมีคณะกรรมการโครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทยกับญี่ปุ่น และมีคณะกรรมการสาขาต่าง ๆ ทั้งทางด้านสาขาเทคโนโลยีชีวภาพ สาขาผลผลิตการเกษตร สาขาวิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ สาขาเคมีของผลิตภัณฑ์ธรรมชาติรวมทั้ง Polymer Science สาขาวิทยาศาสตร์ทางทะเล และสาขาสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ที่ส่งเสริมการวิจัยการแลกเปลี่ยนนักวิชาการ-นักวิจัย การสัมมนาทางวิชาการและการจัดทำโครงการวิจัยร่วมระหว่างไทยกับญี่ปุ่นด้วย

ศูนย์ฝึกอบรมการส่งออกของกรมพาณิชย์สัมพันธ์ก็กำลังเริ่มกิจกรรมศึกษาเกี่ยวกับญี่ปุ่น ในรูปของการจัดสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่น และแนะนำวิธีการเข้าถึงตลาดญี่ปุ่น

ในด้านองค์กรเอกชนนั้น สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ก็มีกิจกรรมทางด้านญี่ปุ่นศึกษาอยู่บ้าง ในรูปของการสัมมนาอบรม และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับญี่ปุ่นผ่านทางวารสารของสมาคม แต่กิจกรรมส่วนใหญ่เน้นหนักไปในด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และภาษาญี่ปุ่น

ส่วนสมาคมนักเรียนเก่าญี่ปุ่นในพระบรมราชูปถัมภ์นั้น ก็มีกิจกรรมทางด้านญี่ปุ่นศึกษา ในรูปของการจัดสัมมนา และสิ่งตีพิมพ์อยู่บ้าง

เป็นครั้งคราว แต่กิจกรรมหลักคือโรงเรียนสอนภาษาญี่ปุ่นและสมาชิกร่วมพันธ์

สมาคมไทย-ญี่ปุ่น ซึ่งเป็นสมาคมของนักธุรกิจไทยและญี่ปุ่นนั้น ก็ส่งเสริมความสัมพันธ์และความเข้าใจซึ่งกันและกัน ในรูปของการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรม และสนับสนุนการจัดทำวารสาร “ตะวัน” เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่นและไทย

สำหรับในด้านสิ่งตีพิมพ์เกี่ยวกับญี่ปุ่นศึกษานั้น มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ก็มีคณะกรรมการโครงการแปลไทย-ญี่ปุ่น ที่จัดทำกิจกรรมด้านการแปล และพิมพ์หนังสือทางด้านสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ เพื่อให้คนไทยได้เรียนรู้เกี่ยวกับสังคมญี่ปุ่น และสิ่งที่คนญี่ปุ่นคิดเกี่ยวกับสังคมไทยให้ดียิ่งขึ้น โครงการนี้ได้รับเงินทุนสนับสนุนค่าแปลและค่าลิขสิทธิ์จากมูลนิธิโตโยต้า และกำลังมีผลงานทยอยกันออกมาอย่างต่อเนื่อง

สถาบันวิจัยเอกชน (TDRI) ที่ตั้งขึ้นใหม่คือสถาบันเพื่อการวิจัยและการพัฒนาแห่งชาติ นับได้ว่าเป็นองค์กรใหม่ที่กำลังเข้ามาจับเรื่องญี่ปุ่นศึกษา ในรูปของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับญี่ปุ่นเพื่อเสนอนโยบายต่อรัฐบาลในการปรับโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในปัจจุบัน

จากที่กล่าวไปแล้วนี้ จะเห็นได้ว่าเรามีองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมด้านญี่ปุ่นศึกษาอยู่หลาย

แห่ง และคงจะมีขึ้นอีกในอนาคต เช่น ศูนย์
วัฒนธรรมไทย (เป็นศูนย์ที่ได้รับความช่วย
เหลือแบบให้เปล่าจากญี่ปุ่นประมาณ 600 ล้าน
บาทและจะมีกิจกรรมทางด้านการแลกเปลี่ยน
วัฒนธรรมและการศึกษากับญี่ปุ่นด้วย) การ
พัฒนาของแต่ละองค์กรมีลักษณะเป็นเอกเทศ
และมีลักษณะต่างคนต่างทำกันเองอยู่มาก การ
ประสานและความร่วมมือระหว่างองค์กรกับ
องค์กรโดยมีแนวทางและเป้าหมายร่วมกัน นั้น
ยังมีไม่มาก และที่สำคัญก็คือว่าบางทีก็มีการ
ดำเนินกิจกรรมที่ซ้ำซ้อนกัน ในลักษณะที่สิ้น
เปลืองทรัพยากรและสูญเสียความเป็นเอกภาพ
แม้กระทั่งภายในองค์กรเดียวกันเองด้วย

การแข่งขันและการประสานงานเพื่อความ
เจริญก้าวหน้าของซึ่งกันและกัน การแบ่งงาน
และการพัฒนาความชำนาญพิเศษของระหว่าง
องค์กร การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการ
ใช้ประโยชน์ร่วมกัน การร่วมมือและช่วยเหลือ
เกื้อกูลซึ่งกันและกันดังกล่าวนี้ น่าจะเป็นแนว
ทางที่พึงปฏิบัติอย่างยิ่ง เพราะเรากำลังอยู่ในขั้น
ตอนของขบวนการพัฒนาและเรามีทรัพยากรอยู่
อย่างจำกัดมาก

(3) ด้านการเงิน

เนื่องจากญี่ปุ่นศึกษายังคงอยู่ในขั้นตอน
ของการพัฒนา ดังนั้นจึงต้องการแหล่งเงินทุน
สนับสนุนเพื่อปรับปรุงทั้งในด้านปริมาณและ
คุณภาพที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวม

ทั้งในแง่ของการพัฒนา และเพิ่มจำนวนบุคลากร
ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง นักวิจัยและเจ้าหน้าที่
ธุรการที่มีความสามารถและมีจิตสำนึกเพื่อสังคม
ตลอดจน ทั้งเงินทุนในการส่งเสริมงานวิจัย
กิจกรรมและการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการใน
รูปแบบต่าง ๆ ดังนั้น การได้มาซึ่งเงินทุนดำเนิน
การอย่างพอเพียงจึงเป็นปัญหาใหญ่ในด้านการ
พัฒนาและการบริหารองค์กร

นอกจากแหล่งทุนจากงบประมาณแผ่นดิน
ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดแล้ว แหล่งทุนจากต่างประเทศ
แหล่งเงินทุนภายในประเทศ และรายได้
จากโครงการเลี้ยงตัวเอง ก็เป็นแหล่งเงินทุน
สนับสนุนกิจกรรมของญี่ปุ่นศึกษาได้เป็นอย่างดี
โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งเงินทุน จากทั้งของ
รัฐบาลญี่ปุ่น มูลนิธิญี่ปุ่นและองค์กรหรือมูล
นิธิอื่น ๆ จากญี่ปุ่นนั้น ถือได้ว่าเป็นเส้นโลหิต
ใหญ่ของกิจกรรมญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย
ลักษณะการพึ่งพิงอย่างมากมายต่อแหล่งเงินทุน
จากนอกประเทศนี้ เป็นแนวทางการพัฒนาที่
ไม่ค่อยจะเหมาะสมเท่าไรนัก และการพึ่งแหล่ง
เงินทุนต่าง ๆ จากภายนอกดังกล่าว มักจะมี
ลักษณะถูกกำหนดทิศทางของการพัฒนากิจ
กรรมโดยทางอ้อม อีกทั้งจะต้องทำการขอเป็น
รายปีและรายโครงการ ซึ่งการตัดสินใจอนุมัติ
ช่วยเหลือสนับสนุนให้ได้หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับ
ฝ่ายผู้ให้เป็นสำคัญ ดังนั้นความไม่แน่นอนจึง
มีสูงและเป็นอุปสรรคต่อการวางแผนพัฒนาอย่าง
เป็นขั้นตอนในระยะยาว ตลอดจนถึงขาดความ

คล่องตัวในการดำเนินกิจกรรมและในด้านการบริหารโครงการวิจัยที่เร่งด่วนและมีลักษณะที่เป็นผลประโยชน์ของไทยเพียงฝ่ายเดียว หรือโครงการวิจัยและกิจกรรมที่ค่อนข้าง Sensitive มาก

ด้วยเหตุนี้ แผนพัฒนาญี่ปุ่นศึกษาในลักษณะที่พึ่งตนเองในด้านเงินทุนอุดหนุนกิจกรรมจากภายในประเทศ และการพยายามยื่นด้วยขาของตนเองในระยะยาวเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นทิศทางที่ควรได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง การดำเนินกิจกรรมทางวิชาการในรูปแบบของโครงการเลี้ยงตนเองก็เป็นรูปแบบหนึ่งที่กำลังใช้กันอยู่ในปัจจุบัน แต่ในด้านการวิจัยโดยเฉพาะโครงการวิจัยด้านพื้นฐานนั้นจำเป็นต้องทำอย่างรอบด้านและต่อเนื่อง ซึ่งต้องการแหล่งเงินทุนสนับสนุนและไม่สามารถทำเป็นโครงการเลี้ยงตนเองได้ ดังนั้นการพัฒนาญี่ปุ่นศึกษาในระยะยาว จึงควรประกอบด้วยแผนนโยบายการจัดตั้งกองทุนญี่ปุ่นศึกษาขึ้นเพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่สำคัญและจำเป็นรีบด่วน ซึ่งไม่สามารถขอจากงบประมาณแผ่นดินหรือแหล่งเงินทุนจากภายนอกได้ การจัดตั้งกองทุนญี่ปุ่นศึกษาและการบริหารกองทุนโดยใช้ดอกผลจากกองทุนดังกล่าวจะเป็นการปูพื้นฐาน และเสริมสร้างแนวทางการพัฒนาแบบพึ่งตนเองมากขึ้นได้ในระยะยาว

ปัจจุบัน มีบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ที่สนใจและดำเนินกิจกรรมด้านญี่ปุ่นศึกษาเพิ่มมากขึ้น

และความจำเป็นในการขยายขอบเขตของกิจกรรมก็มีมากขึ้นด้วยเช่นกัน ดังนั้นแหล่งเงินทุนที่จะมาอุดหนุนกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีเงินเพิ่มมากขึ้นบ้างก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถสนองตอบต่อความต้องการที่เพิ่มมากกว่านั้นได้ ลักษณะการแย่งชิงกันชนมเค็ก จึงมีปรากฏรุนแรงมากยิ่งขึ้น การประสานงานและความร่วมมือระหว่างบุคคลและระหว่างองค์กรจึงมีโอกาสมองข้ามไปได้ง่ายและการแข่งขันแก่งแย่งชิงกันและกันจึงเกิดขึ้น และมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นรอยแตกร้ายเป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์ของชิงกันและกันด้วย การพยายามทำให้มีลดน้อยลงในด้านความคิดแบบลัทธิปัจเจกชนนิยม และกลุ่มนิยมอย่างสุดขั้ว และการกระจายทรัพยากรอย่างเหมาะสมและยุติธรรมในลักษณะที่เสริมสร้างขบวนการพัฒนาแบบพึ่งตนเองและเชิดชูผลประโยชน์ส่วนรวมตลอดจนทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและในการร่วมมือกันนั้น เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในสภาวะเศรษฐกิจรัดตัวที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ทิศทางความร่วมมือ ระหว่างสถาบัน

การขาดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์ระหว่างกัน การขาดความสำนึกร่วมกัน การขาดการเกื้อกูล

เสริมสร้างซึ่งกันและกัน และการขาดความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนี้ เป็นแนวโน้มที่จะนำไปสู่สภาพต่างฝ่ายต่างทำ และขัดขวางการพัฒนาญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง

เท่าที่ผ่านมา ความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยก็มีอยู่บ้าง แต่ยังไม่ค่อยจะเป็นระบบ และไม่ค่อยจะเป็นแบบองค์กรต่อองค์กร ตลอดจนทั้งยังมีขอบเขตจำกัด และไม่มีทิศทางร่วมกันอย่างชัดเจน ความร่วมมือส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนบุคคล และขึ้นอยู่กับปัจจัยจากภายนอก มีน้อยครั้งที่เป็นการริเริ่มจากภายในด้วยตนเอง และเป็น การเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ในโอกาสที่มีการประชุมสัมมนาทางวิชาการประจำปีของศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา และเนื่องในโอกาสที่ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาจะร่วมมือกับสถาบันเอเชียศึกษาและกรมสามัญศึกษาเพื่อจัดกิจกรรมร่วมโครงการอบรมญี่ปุ่นศึกษาให้แก่ครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมต้นและปลาย โดยความร่วมมือจากสำนักข่าวสารญี่ปุ่น ในระหว่างวันที่ ๒๗-๒๙ มีนาคม ๒๕๒๙ นับว่าเป็นนิมิตที่ดี สำหรับการแลกเปลี่ยน ข้อคิดเห็นและการเสนอแนะวิธีการที่เป็นประโยชน์ต่อทิศทางความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาเพื่อช่วยเสริมสร้างความก้าวหน้าและพัฒนาการของญี่ปุ่นศึกษา

ในประเทศไทยและความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ ในระดับกว้างต่อไป

ทิศทางความร่วมมือระหว่างสถาบันที่ควร จะได้รับการพิจารณา และร่วมมือกัน ในทางปฏิบัติอย่างจริงจังต่อไป พอจะยกขึ้นมาปรึกษาหารือกันอย่างเป็นรูปธรรมได้ดังนี้

(1) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน

เนื่องจากศูนย์ญี่ปุ่นศึกษามีโครงการพัฒนาห้องสมุดของศูนย์เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารทางด้านญี่ปุ่นศึกษาอย่างแท้จริง และมีนโยบายเปิดบริการแก่ประชาชนผู้สนใจโดยทั่วไปอยู่แล้ว ดังนั้นหลังจากที่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลญี่ปุ่นและสถาบันต่าง ๆ จากญี่ปุ่น ซึ่งจะส่งหนังสือและเอกสารข้อมูลด้านญี่ปุ่นศึกษา ทั้งที่เป็นภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่นมาที่ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาในต้นเดือนกุมภาพันธ์ศกนี้ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็จะเป็นแหล่งข้อมูลด้านญี่ปุ่นศึกษาที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย อย่างไรก็ตาม ข้อมูลข่าวสารที่เป็นภาษาไทยนั้นยังไม่ได้มีการรวบรวมอย่างจริงจังและทั่วถึง ดังนั้นการส่งข้อมูลข่าวสารและหนังสือ ตลอดจนทั้งผลงานวิจัย และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับญี่ปุ่นมาเก็บรวมไว้ที่ศูนย์ข้อมูลดังกล่าว ก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจและเกี่ยวข้องในด้านญี่ปุ่นศึกษาอย่างยิ่ง

และเนื่องจากราคาของหนังสือต่าง ๆ มีแนวโน้มขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้น ในขั้นต้นควรวางจะมีการแลกเปลี่ยนบัญชีรายชื่อหนังสือและเอกสารทางวิชาการที่แต่ละองค์กรมีอยู่ และสามารถเยี่ยมชมห้องสมุดซึ่งกันและกันได้

ในกรณีของผลงานวิจัยหนังสือใหม่ และเอกสารทางวิชาการที่จะมีการตีพิมพ์เผยแพร่ ออกมา การกระจายข้อมูลข่าวสารโดยผ่านโครงการบรรณนิทัศน์สิ่งตีพิมพ์เกี่ยวกับญี่ปุ่นของศูนย์ข้อมูลดังกล่าวก็จะช่วยให้เราทราบข่าวความเคลื่อนไหวล่าสุด และศึกษาแนวโน้มในอนาคตได้ง่าย

การจัดทำ Directory เกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ของญี่ปุ่นศึกษา ที่มีข้อมูลรายละเอียดพอสมควร และทำให้ทราบถึงงานที่กำลังทำอยู่และความสนใจในอนาคต ก็จะเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่จะเป็นประโยชน์ต่อการแลกเปลี่ยนบุคลากร การติดต่อและการประสานความร่วมมือระหว่างกัน และช่วยในการวางแผนพัฒนาบุคลากร และพัฒนาการของญี่ปุ่นศึกษาในระยะยาวต่อไป

นอกจากนี้แล้ว การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแผนการดำเนินงาน และกิจกรรมของซึ่งกันและกัน ก็จะเป็นการช่วยเสริมสร้างคุณภาพ และหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในกิจกรรมของแต่ละองค์กรให้เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจอย่างแท้จริง

(2) การใช้ประโยชน์ร่วมกัน

นอกจากศูนย์ข้อมูลข่าวสารด้านญี่ปุ่นศึกษาแล้ว ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลญี่ปุ่นในรูปของอาคารและอุปกรณ์ ตลอดจนหนังสือที่พิก ก็ตระหนักดีว่าเป็นความช่วยเหลือที่มีต่อประเทศไทยโดยส่วนรวมและเพื่อการพัฒนาทางด้านญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย ดังนั้นการใช้ประโยชน์จากความช่วยเหลือดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์ด้านญี่ปุ่นศึกษา จึงเป็นนโยบายที่ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษากำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างเต็มที่

นอกจากนี้ บางองค์กรและสถาบันก็มีการตีพิมพ์วารสาร และจดหมายข่าวของตนเอง ดังนั้นการใช้ประโยชน์จากสื่อดังกล่าว และการร่วมมือกันพัฒนาสื่อที่จะเป็นแกนกลางของทุกฝ่ายทุกสถาบันที่เกี่ยวข้องด้านญี่ปุ่นศึกษา จึงเป็นสิ่งที่น่าควรพิจารณาต่อไปในอนาคต

ในขณะเดียวกัน การใช้ประโยชน์ร่วมกันในรูปของทรัพยากรมนุษย์และการแลกเปลี่ยนบุคลากรที่จำเป็นซึ่งกันและกันก็เป็นแนวทางใหม่ที่น่าจะมีการริเริ่มกัน

(3) การมีกิจกรรมร่วมกัน

เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกร่วมกันและเป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกันนั้น การทำกิจกรรม

ร่วมกันตามความจำเป็นและความเหมาะสมนับว่าเป็นทิศทางที่ถูกต้องอย่างหนึ่ง ซึ่งจะช่วยเสริมประสิทธิภาพและความเป็นเอกภาพร่วมกันด้วย

กิจกรรมร่วมในรูปแบบกลุ่มศึกษา และการประชุมทางวิชาการประจำปีของญี่ปุ่นศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ ซึ่งจะเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความเห็น ประสบการณ์และช่วยกันวิพากษ์วิจารณ์เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาเกี่ยวกับญี่ปุ่น ปรับปรุงแนวคิดและวิธีการศึกษา ตลอดจนทั้งเป้าหมายของการศึกษาให้ชัดเจนถูกต้อง เป็นประโยชน์ต่อสังคมและความต้องการของส่วนรวมอย่างแท้จริงต่อไป การพัฒนาตัวเองและการพัฒนาส่วนรวมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการพัฒนาความรู้ และทักษะของนักวิชาการทุกคนและเป็นความรับผิดชอบที่นักวิชาการทั้งหลายพึงควรมีต่อสังคมอีกด้วย

(4) การปรึกษาหารือและกำหนดทิศทางร่วมกัน

การประสานความร่วมมือและการส่งเสริมกิจกรรมร่วมกัน เพื่อพัฒนาทั้งบุคคลและองค์กร

อย่างเหมาะสมนั้น จำเป็นต้องมีการประสานงานติดต่อ การปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายทิศทาง และแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ดังนั้นการประชุมหารือกันเป็นประจำหรือตามความจำเป็นระหว่างผู้บริหารของสถาบันต่างๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็น การประสานงานระดับผู้ปฏิบัติงานในลักษณะที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน และมีความเข้าใจในทิศทางการพัฒนา ร่วมกันก็เป็นพื้นฐานสำหรับความร่วมมือที่ดีระหว่างองค์กร

ในแง่นี้ผู้เขียนใคร่ขอเสนอแนวความคิดเพื่อการพัฒนาจัดตั้งสมาคมหรือ จุดศูนย์รวมของนักวิชาการด้านญี่ปุ่นศึกษา และมีผู้ประสานงานเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับบุคคล และระดับองค์กร ตลอดจนทั้งในระดับระหว่างประเทศ เพื่อขยายขอบเขตกิจกรรม และพัฒนาคุณภาพของญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยให้กว้างและลึกซึ้งยิ่งขึ้นต่อไป แนวความคิดนี้อาจจะก้าวเร็วเกินไป แต่ก็คิดว่าเป็นเรื่องที่น่าจะลองปรึกษาหารือกัน และพยายามประสานงานจากสิ่งที่เป็นไปได้ง่ายก่อน แล้วค่อยพัฒนาให้เติบโตขึ้นตามความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและมีกลไกที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริงต่อไป

โดยสรุปแล้ว ทิศทางความร่วมมือที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ไม่ใช่เป็นสิ่งเหนือปาฝ่าแรงของพวกเราเลย แต่ต้องการความจริงใจและจริงจังในภาคปฏิบัติมาก ทำที่ดังกล่าวคือกฤษฎีความสำเร็จ และเป็นแนวทางที่จะเสริมสร้างความร่วมมือในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนาญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้าเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม และช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างไทยกับญี่ปุ่นตลอดจนทั้งการกระชับความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างสองประเทศสืบต่อไป

ชำนาญ หอสมุด